

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КОРУПЦІЇ ТА КОРУПЦІЙНИХ ПРОЯВІВ В УКРАЇНІ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Л.В. ГБУР, кандидат юридичних наук,
асистент кафедри адміністративного та фінансового права,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
E-mail: liusiagbur@ukr.net

Анотація. У статті досліджуються шляхи подолання корупції та корупційних проявів в Україні через призму кримінально-правового аналізу.

З'ясовано, що запобігання та протидія корупції є не лише важливим, але й досить складним процесом розбудови сучасної правової соціально орієнтованої держави, що зумовлюється динамічністю і багатовекторністю суспільних відносин, а також постійним вдосконаленням форм і методів злочинної діяльності. Криміногенна ситуація, яка склалась в останнє десятиліття в Україні, характеризується, зокрема, небувалим поширенням корупційних проявів.

Визначено, що ефективна боротьба з корупцією вимагає наукової концепції її запобігання. Однією з основних засад такої концепції має бути розуміння корупції як соціально зумовленого явища. Виходячи із цього, необхідно розробити стратегію й тактику боротьби з нею, поставити відповідні цілі, визначити засоби їх досягнення, рівень матеріального, фінансового, організаційного та правового забезпечення. Окрім того, важливим та необхідним є розуміння такого, що поширення корупції та вчинення корупційних діянь є кримінально-карним, у зв'язку із чим можливим є саме дослідження шляхів подолання корупції через призму кримінального права, що і зумовлює актуальність дослідження.

Зроблено висновки, що для вдосконалення діяльності з протидії корупції необхідно, по-перше, вдосконалення чинного законодавства (у тому числі й прийняття науково обґрунтованого пакета антикорупційних законодавчих актів); по-друге, всебічне використання позитивного закордонного досвіду протидії корупції; по-третє, залучення до антикорупційних програм широких верств населення та суспільних інститутів; по-четверте, покращення превентивної діяльності щодо протидії корупції.

Ключові слова: корупція, корупційні прояви, корупційні ризики, кримінальне право, кримінальна відповідальність, кримінально-правовий аналіз, корумпованість, державні службовці, корупційні злочини

Актуальність.

Корупція є складним соціальним явищем, що має різноманітні форми та прояви. У зв'язку із тим, що за своїм змістом корупція є багатограним явищем, не дивно, то перемогти його лише одними правовими методами, неможливо, адже необхідно змінити зміст і характер суспільних відносин, менталітет та сприйняття законних правових норм взаємовідносин як непохитної основи діяльності. На розквіт корупції впливає насамперед стан економічного, політичного та соціального розвитку суспільства.

Запобігання та протидія корупції є не лише важливим, але й досить складним процесом розбудови сучасної правової соціально орієнтованої держави, що зумовлюється динамічністю і багатовекторністю суспільних відносин, а також постійним вдосконаленням форм і методів злочинної діяльності.

Ефективна боротьба з корупцією вимагає наукової концепції її запобігання. Однією з основних засад такої концепції має бути розуміння корупції як соціально зумовленого явища. Виходячи із цього, необхідно розробити стратегію й тактику боротьби з нею, поставити відповідні цілі, визначити засоби їх досягнення, рівень матеріального, фінансового, організаційного та правового забезпечення. Окрім того, важливим та необхідним є розуміння такого, що поширення корупції та вчинення корупційних діянь є кримінально-карним, у зв'язку із чим можливим є саме дослідження шляхів подолання корупції через призму кримінального права, що і зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Шляхи подолання корупції та корупційних проявів стали предметом у дослідженнях таких О.Ю. Бусол, В.О. Глушкова, В.В. Голіни, Б.М. Головкина, О.М. Джужі, А.П. Закалюка, О.Г. Кальмана, О. М. Костенка, О.Г. Кулика, О.М. Литвинова, А.В. Савченка, В.І. Шакуна та інших.

Метою статті є здійснення кримінально-правового аналізу основних шляхів та способів подолання корупції та корупційних проявів.

Результати.

Криміногенна ситуація, яка склалась в останнє десятиліття в Україні, характеризується, зокрема, небувалим поширенням корупційних проявів. Цей факт визнаний не лише фахівцями в галузі юриспруденції, а й на найвищому політичному рівні нашої країни, відображений у законодавчих актах, підкреслюється іноземними експертами.

Визнання принципу верховенства права, інтеграція України до світового співтовариства вимагають нових підходів до формування правової політики. Одним із елементів правової політики, що дає можливість стабільного розвитку суспільних відносин, є кримінально-правова політика. У цьому контексті набуває актуальності питання щодо застосування спеціальної конфіскації «як іншого заходу кримінально-правового характеру». Рада національної безпеки і оборони України своїм рішенням «Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції» визнала, що ко-

румпованість влади має тенденцію до невинного зростання, що може потягнути за собою розпад державних інститутів та припинення демократичного розвитку держави (Ковальова, 2015: 217).

Про масштаби і всевладдя корупції свідчить формування в державі виточених корумпованих систем. Усе ті ж корупціонери вчиняють корумповані дії, об'єднуючись у злочинні співтовариства, що утворюють корупційні мережі. Саме корупційні схеми є основним і найбільш дієвим інструментом корупційних оборудок. Діяльність корупційних мереж проявляється у формуванні взаємозв'язків і взаємозалежностей між чиновниками по вертикалі управління, а також по горизонталі, на різних рівнях управління між різними відомствами й структурами. Ці взаємозв'язки і взаємозалежності спрямовані на систематичне вчинення корупційних оборудок, як правило, з метою особистого збагачення, розподілу бюджетних коштів на користь структур, що входять до корупційної складової частини з метою отримання конкретних переваг фінансово-кредитними та комерційними структурами, які також належать до цієї мережі. Керівниками корупційних мереж переважно є високопоставлені українські чиновники і навіть політики (Михайленко, 2017: 226).

Розглядаючи корупцію, як суспільне явище, слід вказати на її латентний характер. При чому вершиною такої суспільної проблеми є саме вчинення корупційних злочинів (наприклад, отримання чи давання хабара, зловживання службовим становищем та ряд інших). І як вказує статистика, прояви корупції можуть займати лише певну частину можливих форм корупції. У той час, коли корупція має і прихований від суспільства прояв, а

сама невідповідність доходів та витрат службових та посадових осіб займаних ними посад та виконуваних ними функцій (Г'бур, 2019: 153).

На рівні правового регулювання протидії і запобігання корупції та пов'язаних з корупцією явищ в Україні зроблено немало. Україна ратифікувала Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти корупції, здійснила заходи з імплементації її положень тощо. Зокрема, прийнято Закон України «Про запобігання корупції».

У Кримінальний кодекс України внесено певні зміни, направлені на протидію корупції; в низку інших нормативноправових актів внесено зміни, які також направлені на запобігання та протидію корупції, на нейтралізацію явищ, пов'язаних з корупцією. Однак, правове регулювання запобігання та протидії корупції, а також пов'язаних з корупцією діянь, не можна вважати досконалим, що значно впливає на ефективність як діяльності уповноважених державою органів, так і інших суб'єктів, які і згідно законодавства, і відповідно до власних устремлінь намагаються протидіяти цьому негативному соціальному явищу та вживати дієвих заходів з його попередження («Кримінально-правові та кримінологічні засади...», 2017: 26).

М.О. Скорик, вказує, що характерною рисою корупції будь-якої країни є зловживання службовим становищем, що з метою неправомірного отримання відповідних переваг може включати в себе будь-яке отримання пільг у результаті необґрунтованого використання офіційного статусу. Корумпована посадова особа може домагатися отримання грошей, подарунків, привілеїв або прибуткових умов для підприємницької діяльності в обмін на здійснення чи нездійснення будь-яких

офіційних дій. І немає жодної різниці, від кого виникає ініціатива зловживання (хабарництво чи вимагання). Дійсно, чим більше розповсюджується і укорінюється корупція, тим меншою стає можливість визначення того, яка сторона зробила перший крок до обміну послугами для сприяння чи перешкоди виконання громадського обов'язку (Скорик, 2019).

Досліджуючи корупцію та корупційні прояви, варто зазначити, що відповідно до ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупція – це використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. Поняття ж корупційних проявів не має свого нормативного визначення, проте все частіше з'являється у дослідженнях науковців та у вживається повсякденному житті.

На сучасному етапі корупція є однією з головних загроз для національної безпеки і для демократії в Україні, зокрема, корупція:

- гальмує соціальний прогрес, перш за все, становлення демократичного громадського суспільства;
- заважає повноцінній реалізації прав і свобод громадян;
- заперечує принцип верховенства права, а її швидке поширення й надалі обумовлене недосконалі-

стю як правових норм, так і моральних якостей вітчизняного суспільства;

- утискає свободу слова і преси, оскільки корумпована влада й корумпований бізнес, від яких переважно й залежать вітчизняні ЗМІ, зацікавлені в неадекватному, некоректному висвітленні мас-медіа корупційних процесів в країні;
- поширюється внаслідок недосконалості системи державного управління від найнижчого до найвищого рівня, яка досі дозволяє чиновникам на власний розсуд розпоряджатися національними ресурсами;
- породжує недовіру громадян до влади через зневіру населення в справедливість, вирішення наявних проблем і потреб;
- сприймається владою й переважною більшістю населення як звичне явище, а можливість її подолання викликає великі сумніви («Відповідальність за корупційні діяння...», 2013: 85).

Протидія корупції в Україні ускладнюється тим, що українське суспільство сприймає корупцію як невід'ємну частину процесу свого розвитку. В Україні 61 % громадян вважає, що боротьба з корупцією є прерогативою Президента України. Водночас, лише 11 % респондентів поінформовані про президентські антикорупційні ініціативи й практично невідомими широкому загалу є антикорупційні заходи, ініційовані парламентом та урядом України.

При дослідженні шляхів подолання корупції в Україні важливим є визначення причин, якими спричиняється виникнення корупції та корупційних проявів. І.О. Ревак, справедливо вказує, що основними причинами виникнення корупції в Україні вважаються:

- відсутність політичної волі на придушення корупції;
- байдужість населення і, як наслідок, зловживання діяльністю чиновників. Протестувати проти корупції сьогодні готові 68 % українців, але вийти на вулицю для цього згодні лише 36 %. Це говорить про неготовність населення публічно виступати проти корупції;
- недосконалість системи судоустрою. Судова система має високий індекс корупції (49 %), тому ми не можемо говорити про справедливий захист прав і свобод людини, який зафіксовано в Конституції України;
- відсутність ефективної системи покарання хабарників;
- зручність для багатьох підприємців та простих громадян вирішувати свої проблеми з чиновниками за допомогою хабара. Так, внаслідок постійного збільшення податків підприємцям зручніше здійснювати свою діяльність у «тіні», тому вони врегульовують несплату податків шляхом хабарництва («Корупція...», 2011: 121).

А.В. Мовчан, до вказаного вище списку, ще додає:

- психологічні втрати перехідного періоду у житті суспільства;
- становлення нових державних інститутів;
- перерозподіл державної власності;
- тінізація економіки;
- кризові економічні явища;
- незавершеність формування правового поля в Україні;
- незадовільний стан протидії злочинності.
- незадовільний стан боротьби з контрабандою на митницях та в зоні проведення АТО.

- прорахунки у кадровому забезпеченні інституту управлінської ланки в органах державного управління (Мовчан, 2017: 117).

Незважаючи на те, що в Україні досить багато законодавчих актів присвячено проблемі наявності корупції та корупційних проявів та створено значну кількість державних органів у сфері виявлення та протидії корупції, дане явище не перестає вражати сфери суспільного життя.

Це можливо пояснити, ще й недосконалістю застосування кримінальних засобів протидії такому негативному явищу.

У контексті гострої проблематики подолання корупції в Україні, достатньо цікавою є інформація стосовно того, яким чином реалізується кримінально-правова політика України. У переважній більшості джерел демонструється інформація стосовно кількості фактів відкритих проваджень з приводу одержання неправомірної вигоди, вчинення інших корупційних правопорушень. Майже кожного тижня у ЗМІ з'являється черговий корупційний «резонанс», журналістами викриваються чергові корупційні «схеми», а пересічні громадяни реально дивуються, скільки ж ще можна грабувати власний народ та державу, та як окремим можновладцям вдається одержувати хабарі у сотні тисяч доларів, в той час, як переважна більшість населення ледве зводить кінці з кінцями.

Світова практика давно йде шляхом суворого кримінального переслідування корупційної діяльності як небезпечних злочинів. Лише в Україні корупція розглядається як адміністративне правопорушення, що карається накладенням штрафу і у крайньому випадку – відстороненням від роботи.

Такий стан справ негативно сприймається Радою Європи, ЄС, Організацією економічного співробітництва та розвитку. Це також суперечить міжнародним зобов'язанням України.

Україна є учасницею Кримінальної конвенції Ради Європи проти корупції та Додаткового протоколу до Кримінальної конвенції проти корупції, Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією, Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (Резолюція ООН від 31 жовтня 2003 р.). Наведені документи встановлюють зобов'язання для країн розробляти та запроваджувати різноманітні запобіжні заходи, криміналізувати делікти у сфері корупційної діяльності, розширяти застосування оперативного-розшукових заходів під час виявлення учасників і посібників корупційного кола і злочинної змови (Маркєєва, 2008: 144).

Кримінальний кодекс України не розглядає відповідальність за корупційні злочини в межах будь-якого окремого розділу його Особливої частини. Серед двадцяти розділів Особливої частини цього Кодексу не існує розділу, який би мав назву «Корупційні злочини». Натомість законодавець застосовував неординарний підхід – визначення корупційних злочинів наведено у примітці до ст. 45 «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям» у розділі IX «Звільнення від кримінальної відповідальності» Загальної частини КК України.

Окрім невизначеності усього переліку корупційних злочинів, В.А. Баранець відмітити проблему, пов'язану із тим, що істотна кількість корупційних злочинів є невеликої та середньої тяжкості. Це створює серйозні перепони

для успішної діяльності правоохоронних органів в розслідуванні таких злочинів. При цьому слід відмітити, що одним із загальних принципів, притаманний не тільки кримінальному праву, а й іншим галузям права, є принцип справедливості. В рамках кримінального права цей принцип означає, що кримінальне покарання чи інший захід кримінально-правового впливу, застосовувані до злочинця, повинні відповідати ступеню суспільної небезпеки злочину, а також особі злочинця (Баранець & Школьніков, 2019: 23).

А.В. Мовчан зазначає, що основними дієвими способами протидії корупції та корупційних проявів є:

- створення Спеціалізованого антикорупційного суду та надання Національному антикорупційному бюро права автономного зняття інформації з каналів зв'язку;
- удосконалення діяльності Національного агентства і запобігання корупції щодо забезпечення ефективної перевірки е-деклараций високопосадовців та оперативного реагування на виявлені порушення;
- обрання керівництва та запуск Державного бюро розслідувань, яке буде протидіяти корупції в структурах правоохоронних органів;
- запуск Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів;
- спрощення процедури податкової звітності та сплати податкових і неподаткових платежів;
- реформування державної служби та служби в органах місцевого самоврядування з метою забезпечення її професійності;
- залучення населення до створення громадських організацій у протидії корупції;

- формування системи підготовки фахівців з антикорупційної діяльності та проведення антикорупційної освіти в системі підготовки фахівців усіх спеціальностей (Мовчан, 2017: 119).

Висновки і перспективи.

Отже, корупцію можна визначити як зловживання державною владою в цілях особистої вигоди. Іншими словами, це система відносин, яка допомагає власникам капіталу купувати все – пільги, вплив, закони, рішення на свою користь, заступництво законодавчої, виконавчої та судової влади. Серед умов, які сприяють поширенню корупційних проявів в Україні і визнаються найсуттєвішими, є умови, які впливають з економічної ситуації:

- намагання людей, доведених до відчаю, заробити гроші будь-яким способом;
- соціально-психологічні конфлікти між найманими працівниками і керівниками, які затримують заробітну плату;
- у працівників виникає бажання помститися чи продатися;
- несплата податків та виплата зарплати в конвертах, що підриває економічну стабільність країни та дає основу для розвитку рейдерства та ін.

Протидія та запобігання корупції сьогодні є пріоритетним напрямком у роботі правоохоронних органів та діяльності усього суспільства в усьому світі. Не буде перебільшенням відзначити, що саме корупція наразі є основним «ворогом» для сталого й потужного розвитку та зростання загального рівня благополуччя населення у всіх розвинених, демократичних, вільних країнах. Країнах з сильною економікою, у яких забез-

печуються права людини, які в змозі подбати про своїх громадян. Проблематика протидії корупції для України є ключовою на сучасному етапі.

Для вдосконалення діяльності з протидії корупції необхідно,

- по-перше, вдосконалення чинного законодавства (у тому числі й прийняття науково обґрунтованого пакета антикорупційних законодавчих актів);
- по-друге, всебічне використання позитивного закордонного досвіду протидії корупції;
- по-третє, залучення до антикорупційних програм широких верств населення та суспільних інститутів;
- по-четверте, покращення превентивної діяльності щодо протидії корупції.

Список використаних джерел

1. Ковальова С.С. Кримінально-правовий статус спеціальної конфіскації (аналіз ст.ст. 96-1 та 96-2 КК України). Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. 2015. Вип. 213(1). С. 217–225.
2. Михайленко Д.Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 582 с.
3. Гбур Л.В. Переваги та недоліки скасування Конституційним Судом України статті про кримінальну відповідальність за незаконне збагачення (ст. 368-2 КК України). Право. Людина. Довкілля: науково-практичний журнал. 2019. 9(4). С. 153–160. <https://doi.org/10.31548/law2019.04.018>.
4. Про запобігання корупції: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2014. No 49. Ст. 2056.
5. Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції: зб. тез доп. V Між-нар. наук.практ. конф., (31.03.2017 р., м. Харків, Україна). Харків: ХНУВС, 2017. 228 с.

6. Скорик М.О. Теоретичні аспекти інституту корупції в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 4. Doi: 10.32702/2307-2105-2019.4.49. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7000> (дата звернення: 26.09.2020).
7. Відповідальність за корупційні діяння, правові засади відшкодування збитків, завданих внаслідок їх вчинення: навч.-метод. матеріали / Ю.В. Баскакова, В.М. Гаврилюк, П.В. Качанова, Г.О. Усатий; упоряд. О.В. Жур. Київ: НАДУ, 2013. 108 с.
8. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / керівник авт. кол. І.О. Ревак. Львів: ЛьвДУВС, 2011. 220 с.
9. Мовчан А.В. Актуальні проблеми протидії корупції в Україні. Вісник кримінального судочинства. 2017. № 1. С. 116–121.
10. Маркеева О.Д. Подолання корупції в Україні: проблемні питання. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). 2008. Вип. 18. С. 142–152.
11. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 26.09.2020).
12. Баранець В.О., Школьніков В.І. Законодавча необхідність встановлення справедливої відповідальності за всі види корупційних злочинів. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі. Частина 1. Київ, 2019. С. 23–25.
2. Mikhailenko, D.G. (2017). Protydiia koruptsiinym zlochynam zasobamy kryminalnoho prava: kontseptualni osnovy [Counteraction to corruption crimes by means of criminal law: conceptual bases]. Odessa: Helvetica Publishing House, 582 (in Ukrainian).
3. Gbur, L.V. (2019). Perevahy ta nedoliky skasuvannia Konstytutsiinym Sudom Ukrainy statti pro kryminalnu vidpovidalnist za nezakonne zbahachennia (st. 368-2 KK Ukrainy). Pravo. Liudyna. Dovkillia: naukovopraktychnyi zhurnal [Advantages and disadvantages of the abolition by the Constitutional Court of Ukraine of the article on criminal liability for illegal enrichment (article 368). Law. Human. Environment], 9(4): 153–160. doi.org/10.31548/law2019.04.018 (in Ukrainian).
4. Pro zapobihannia koruptsii: Zakon Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [On the prevention of corruption: the Law of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine] (2014). 49: 2056 (in Ukrainian).
5. Kryminalno-pravovi ta kryminolohichni zasady protydii koruptsii [Criminal law and criminological principles of anti-corruption] (2017). Kharkiv: KhNUVS, 228 (in Ukrainian).
6. Skoryk, M.O. (2019). Teoretychni aspekty instytutu koruptsii v Ukraini. Efektyvna ekonomika [Theoretical aspects of the institute of corruption in Ukraine. Efficient economy], 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (access date 26.09.2020) (in Ukrainian).
7. Vidpovidalnist za koruptsiini diannia, pravovi zasady vidshkoduвання zbytkiv, zavdanykh vnaslidok ikh vchynennia [Liability for acts of corruption, the legal basis for compensation for damages caused by their commission] (2013). Yu.V., Baskakova, V.M., Gavrilyuk, P.V., Kachanova, G.O., Usatii; order. O.V., Jur. Kiev. NAPA, 108 (in Ukrainian).
8. Koruptsiia: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia [Corruption: theoretical and methodological principles] (2011). Research supervisor ed. count assoc. I.O., Revak. Lviv: Lviv Department of Internal Affairs, 220 (in Ukrainian).

References

1. Kovaleva, S.S. (2015). Kryminalno-pravovyi status spetsialnoi konfiskatsii (analiz st.st. 96-1 ta 96-2 KK Ukrainy). Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Pravo [Criminal legal status of special confiscation (analiz of Articles 96-1 and 96-2 of the Criminal Code of Ukraine). Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Law], 213 (1): 217–225 (in Ukrainian).

9. Movchan, A.V. (2017). Aktualni problemy protyidii koruptsii v Ukraini. Visnyk kryminalnoho sudochynstva [Actual problems of anti-corruption in Ukraine. Bulletin of criminal proceedings], 1: 116–121 (in Ukrainian).
10. Markeeva, O.D. (2008). Podolannia koruptsii v Ukraini: problemni pytannia. Borotba z orhanizovanoi zlochynnistiu i koruptsiiei (teoriia i praktyka) [Overcoming corruption in Ukraine: problematic issues. Fight against organized crime and corruption (theory and practice)], 18: 142–152 (in Ukrainian).
11. Kryminalnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Criminal Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 5, 2001 № 2341-III]. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (access date 26.09.2020) (in Ukrainian).
12. Baranets, V.O. & Shkolnikov, V.I. (2019). Zakonodavcha neobkhidnist vstanovlennia spravedlyvoi vidpovidalnosti za vsi vydy koruptsiinykh zlochyniv. Realizatsiia derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v mizhnarodnomu vymiri [Legislative need for establishing just all types of corruption crimes. Implementation of state anti-corruption policy in the international dimension], Kyiv, 23–25 (in Ukrainian).

L.V. Hbur (2020). WAYS TO OVERCOME CORRUPTION AND CORRUPTION MANIFESTATIONS IN UKRAINE: CRIMINAL AND LEGAL ANALYSIS. *Law. Human. Environment*, 11(3): 166-174. <https://doi.org/10.31548/law2020.03.020>.

Summary. *The article explores ways to overcome corruption and corruption in Ukraine through the prism of criminal law analysis.*

It was found that preventing and combating corruption is not only important but also a rather complex process of building a modern legal socially oriented state, due to the dynamism and multi-vector nature of social relations, as well as the constant improvement of forms and methods of criminal activity. The criminogenic situation that has developed in the last decade in Ukraine is characterized, in particular, by the unprecedented spread of corruption.

It is determined that the effective fight against corruption requires a scientific concept of its prevention. One of the main principles of such a concept should be the understanding of corruption as a socially conditioned phenomenon. Based on this, it is necessary to develop a strategy and tactics to combat it, set appropriate goals, determine the means to achieve them, the level of material, financial, organizational and legal support. In addition, it is important and necessary to understand that the spread of corruption and the commission of acts of corruption is criminal, in connection with which it is possible to study ways to overcome corruption through the prism of criminal law, which determines the relevance of the study.

It is concluded that in order to improve anti-corruption activities, it is necessary, first, to improve the current legislation (including the adoption of a scientifically sound package of anti-corruption legislation); secondly, full use of positive foreign experience in combating corruption; third, involvement of broad sections of the population and public institutions in anti-corruption programs; fourth, improving anti-corruption prevention activities.

Keywords: *corruption, corruption manifestations, corruption risks, criminal law, criminal liability, criminal-legal analysis, corruption, civil servants, corruption crimes*